

Opinia Akademii Młodych Uczonych

w sprawie projektu rozporządzenia z 20 stycznia 2021 r. w sprawie ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej

Rozwiązania proponowane w przedłożonym projekcie rozporządzenia w sprawie ewaluacji jakości kształcenia w szkole doktorskiej¹ są w opinii AMU PAN zasadniczo właściwe i adekwatne do założonych celów. Poniżej przedstawiamy propozycje zmian, które w naszej opinii sprawiają, że proces ewaluacji będzie przebiegać sprawniej, zyska na transparentności i stanie się ważnym narzędziem oceny jakości kształcenia w szkołach doktorskich.

I. Ocena ekspercka

W uzasadnieniu projektu (s. 10-11) słusznie wskazuje się na specyfikę organizacji szkół doktorskich i dyscyplin kształcenia, która to nie pozwala na ujednoczenie szczegółowych kryteriów oceny. Jakkolwiek nie budzi wątpliwości rola ekspertów w procesie ewaluacji, to jednak należy dążyć do jego zobiektywizowania poprzez (1) uwzględnienie w ocenie kryteriów ilościowych oraz (2) uściślenie ogólnie sformułowanych wymagań.

1. W opinii AMU **należy wprowadzić do oceny eksperckiej na większą skalę kryteria ilościowe**. Dotyczy to zwłaszcza aktywności naukowej lub artystycznej doktorantów (§ 2 pkt 1 lit. b), a także dorobku i kwalifikacji osób prowadzących zajęcia (§ 2 pkt 3 lit. a i c). Podstawowym kryterium ewaluacji powinna być jakość i międzynarodowy charakter publikacji, mierzone wedle zasad obowiązujących przy ocenie jednostek naukowych, przy czym w przypadku prowadzących zajęcia ocenie powinna podlegać bieżąca aktywność publikacyjna (np. z ostatnich 5 lat).

Jednym z celów szkół doktorskich jest przygotowanie badaczy, którzy będą sprawnie poruszać się w systemie współczesnej nauki. Dlatego ważne jest, aby weryfikacja kwalifikacji osób prowadzących kształcenie obejmowała również wymierne kryteria pomocnicze, takie jak doświadczenie w pozyskiwaniu środków grantowych i kierowaniu grantami badawczymi, aktywność w międzynarodowych projektach naukowych i sieciach współpracy, a także odbyte staże zagraniczne itp.

¹ [Rządowy Proces Legislacyjny](#)

2. Zdaniem AMU **należy uściślić wymagania stawiane wobec szkół doktorskich**, aby zmniejszyć ryzyko interpretacyjnej dowolności i zwiększyć porównywalność szkół doktorskich. Proponujemy zwłaszcza:

1. zdefiniować kryteria, jakie powinni spełniać “wybitni specjaliści”, o których mowa w § 2 pkt 5 lit. e, oraz uwzględnić w ewaluacji szkoły doktorskiej ich udział także w postępowaniu kwalifikacyjnym i ocenie śródkresowej doktorantów;
2. doprecyzować wymagania dotyczące składu komisji przeprowadzającej ocenę śródkresową, o którym mowa w § 2 pkt 6 lit. b, np. wprowadzając wymóg uczestnictwa w pracach komisji badaczy zagranicznych;
3. dodać w § 2 pkt 8 lit. a zastrzeżenie, że w ocenie terminowości kończenia kształcenia bierze się pod uwagę uzasadnione jego opóźnienia, w tym chorobę doktoranta, urlop macierzyński lub ojcowski itp.;
4. wymienić dokumenty, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1; udostępnienie wielu z dokumentów dotyczących działalności szkoły doktorskiej, w tym tych dotyczących procesu rekrutacji, zatrudnienia pracowników, kwestii personalnych itp., wiązałoby się z ujawnieniem informacji wrażliwych, w tym danych osobowych i finansowych;

3. W świetle istnienia znaczących różnic pomiędzy dyscyplinami proponujemy, aby ewaluacja jednostek odbywała się **w podziale na dyscypliny i/lub dziedziny naukowe**. Pozwoli to ustalić jednolite poziomy odniesienia (np. umiędzynarodowienia, jakości publikacji itp.), a tym samym zwiększyć porównywalność ewaluowanych szkół.

II. Rozwój zawodowy i kwalifikacje osób prowadzących kształcenie

W opinii AMU projekt wymaga zmian w zakresie działań szkoły doktorskiej na rzecz rozwoju zawodowego osób prowadzących zajęcia, w tym promotorów.

1. Szkoły doktorskie nie posiadają obecnie ani narzędzi, ani środków, które pozwoliłyby na zapewnienie rozwoju zawodowego osób prowadzących kształcenie. Ze względu na swoją strukturę i otoczenie prawnoinstytucjonalne mają one również ograniczony wpływ na podnoszenie kwalifikacji przez prowadzących zajęcia; dotyczy to zwłaszcza szkół prowadzonych przez kilka podmiotów. Zarazem wydaje się, że obowiązek weryfikowania kwalifikacji osób prowadzących zajęcia (§ 2 pkt 3 lit. a) wystarczająco reguluje kwestię ich rozwoju zawodowego.

2. Ocena przez szkołę doktorską kwalifikacji promotora jest zbędna. Jednym z mechanizmów zapewnienia jakości jest wymóg posiadania przez promotora stopnia doktora habilitowanego. Co więcej, wyznaczenie promotora - po uprzedniej analizie dorobku naukowego i przygotowania do pełnienia funkcji - należy do obowiązków właściwej rady naukowej lub rady dyscypliny, zatem ponowna ocena kwalifikacji przez szkołę doktorską wiązałaby się z wkroczeniem w kompetencje organów jednostek naukowych. Można jednocześnie rozważyć zobowiązanie organów odpowiedzialnych za powoływanie promotorów do ściślejszej i opartej o jasne kryteria kontroli ich kwalifikacji.

Wobec powyższego proponujemy:

1. wykreślić § 2 pkt 3 lit. a;
2. dodać do § 2 pkt 3 lit. c słowa: "z wyłączeniem promotora".

III. Przebieg ewaluacji

Projekt szczegółowo określa przebieg procesu ewaluacji, w tym terminy obowiązujące jednostkę poddawaną ocenie. W opinii AMU dla większej przejrzystości i dla usprawnienia tego procesu, a także dla umożliwienia jednostkom należytego przygotowania do oceny, w rozporządzeniu powinno się szczegółowo określić:

1. na jakiej podstawie ustala się kolejność, w jakiej jednostki podlegają ewaluacji, oraz z jakim wyprzedzeniem zostanie podany do ich wiadomości harmonogram ewaluacji;²
2. w jakim terminie Komisja Ewaluacji Nauki opracuje i z jakim wyprzedzeniem poda do wiadomości szczegółowe zasady oceny, w tym formularz autoewaluacji, scenariusz wizytacji, formularz oceny wizytacji itp.;³
3. termin przygotowania przez zespół oceniający raportu z oceny, o którym mowa w § 7 ust. 1;
4. termin rozpatrzenia przez zespół oceniający uwag jednostki do raportu, o których mowa w § 7 ust. 5. Zespół oceniający powinien przy tym w określonym w rozporządzeniu terminie odpowiedzieć na uwagi zgłoszone przez jednostkę do raportu.

² Za przykład służyć może tu rozwiązanie przyjęte przez wzmiankowany w OSR francuski HCERES: [Carte des vagues : Qui est évalué et quand ?](#)

³ Por. szczegółowe wytyczne dla jednostek francuskich w tym względzie: [Évalué en 2019-2020](#).

5. termin ustalenia ostatecznego brzmienia raportu z ewaluacji i dokonania oceny, o której mowa w § 8 ust. 1;
6. termin podjęcia przez Komitet Ewaluacji Naukowej uchwały, o której mowa w art. 262 ust. 2 ustawy.

Wobec złożoności procesu oceny, dla usprawnienia pracy szkół doktorskich należy również naszym zdaniem:

1. wydłużyć termin wnoszenia przez jednostkę uwag do raportu samooceny (§ 4 ust. 6 pkt 2) oraz raportu z ewaluacji z 7 do 14 dni (§ 8 ust. 1); uwagi, o których mowa, należałoby również ze względu na ograniczony czas formułować w języku angielskim;
2. szczegółowo określić kalendarz ewaluacji w danym roku, zwłaszcza terminy wizytacji, tak aby nie wypadły one w okresie wakacji, sesji egzaminacyjnych itd.;
3. wprowadzić mechanizm, który pozwoli szkołom doktorskim ocenionym negatywnie przez zespół oceniający zaproponować plan działań naprawczych. Komitet Ewaluacji Nauki po analizie i akceptacji mógłby zlecić ponowną ewaluację takiej jednostki w terminie do 12 miesięcy od daty przedłożenia planu naprawczego.

Przewodniczący
Akademii Młodych Uczonych

(-) KAROL PALKA

4 Por. w tym zakresie rozwiązania przyjęte przez wzmiankowany w OSR francuski HCERES: [Le calendrier pratique de mon évaluation](#).